

Almedalen 2018

Dödligt våld – ett livsviktigt förebyggande (3 oktober 2018)

Medverkande: Nina Forselius, utredare och statistiker, Brå. Shilan Caman, forskare och verksamhetsutvecklare, Karolinska institutet och Rättsmedicinalverket. Sven Granath, analytiker vid Polisen och gästforskare vid Stockholms universitet. Gunnar Appelgren, poliskommissarie, samordnare Mareld

Moderator: Willy Silberstein

SPEAKER: Dödligt våld sker ofta i hemmet mellan personer som känner varandra och utan vittnen, något som påverkar möjlighet till insyn och ingripande i ett akut skede. I det här avsnittet av *Snacka om brott special* från Almedalen diskuterar en panel tre aspekter av ämnet. Psykisk sjukdom och alkoholmissbruk, arbete mot våld i nära relation samt Polisens utmaningar rörande skjutvapenvåld. Medverkar gör Nina Forselius, utredare och statistiker på Brå, Shilan Caman, forskare och verksamhetsutvecklare vid Karolinska institutet och Rättsmedicinalverket, Sven Granath, analytiker hos Polisen och gästforskare vid Stockholms universitet och Gunnar Appelgren, poliskommissarie och samordnare för Mareld. Moderator är Willy Silberstein.

WILLY: Jag heter Willy Silberstein, ska vara moderator här idag, och upplägget är att jag kommer intervjua ett antal panellister och vi kommer att ha ett kort samtal, och sedan är ni också varmt välkomna att ställa frågor. Först ut i denna panel är Nina Forselius, utredare på Brå. Och om vi ska prata då om dödligt våld. Förra året dödades 113 personer i Sverige. Sätt den siffran i relation till hur det har varit tidigare år i Sverige.

NINA: Något högre, men vi hade även ett högre antal både -14 och -15, så tidigare har man sett att det dödliga våldet i Sverige har minskat, men den trenden tycks ha brutits nu.

WILLY: Och om vi tittar från 2000 ungefär. Alltså du behöver inte ha några detaljer, men det är ändå en successiv ökning med vissa av variationer.

- NINA: Nej, tvärtom så har det varit en successiv minskning fram till 2013–2014 och därefter har vi sett en ökning, och nu har vi landat på den här lite högre nivån med dryga 100 fall per år då.
- WILLY: Ja, och den här svåra frågan som dyker upp; *varför är det så här?* Varför stiger siffran?
- NINA: Det beror väl på olika saker, men framförallt så ser vi att ökningen ligger i skjutvapenvåldet och vi ser också vad det gäller offer så är det där ökningen ligger då, så det är manliga offer som ökar. För vid 2017 så var det färre kvinnor som dog i jämfört med det har varit innan, så ökningen ligger främst bland män och i storstäder.
- WILLY: Ja. Verkar det mest vara gängkriminalitet det handlar om?
- NINA: Den frågan kommer jag passa vidare till mina kollegor senare, men det är ju skjutvapenvåldet som har ökat. Annan typ av våld har vi sett att det har minskat, men just skjutvapenvåldet har ökat.
- WILLY: Och vad är det som har minskat då?
- NINA: Dels så vet vi på sikt så har dödligt våld i nära relation minskat successivt sedan 1990, och även dödligt våld mot barn. Och alkoholrelaterat dödligt våld, alltså krogvåld och så, där har vi också sett en minskning.
- WILLY: Här ingår också offer för terrorattacken i Stockholm. Är det självklart att de offren ska vara med i denna typ av statistik?
- NINA: Ja, i det här fallet så fanns det ett tydligt uppsåt att döda vilket gör att det blir en form av dödligt våld även om våldsmetoden skiljer sig mot annat våld vi har sett i Sverige, och vad det gäller statistiska uppgifter så har det påverkan på antalet. Skillnaderna mellan män och kvinnor hade varit mycket större än om terrordådet inte hade inträffat.
- WILLY: Nu finns av självklara skäl inte statistik för det här året, men man får ju intrycket av att det ändå verkar inte vara i avtagande. Törs du säga något om hur det är i år så här långt?

NINA: Nej jag törs inte säga det, men jag tror att Gunnar Appelgren kommer kunna ge en del svar.

WILLY: Okej. Nu har du gjort reklam för blivande talare. Stora förväntningar på er ska ni veta. Är det stora regionala skillnader?

NINA: Ja, det är det.

WILLY: Hur då? Berätta.

NINA: 75% av det dödliga våldet begås inom storstadsregionerna, och skillnaderna mellan män och kvinnor är ju också större. Det är ungefär 80% av dödligt våld mot kvinnor sker i storstäderna och 60% av män.

WILLY: När man bryter 113 så inser man att det är mer än två i veckan, det är ju jättemycket.

NINA: Ja.

WILLY: Det kanske inte var någon fråga egentligen, men jag tänkte för att när man bryter ner det så är det var tredje och var fjärde dag. men det kanske är synes nog en ganska normal siffra ändå då i ett land som Sverige?

NINA: Alltså jag tänker att det är svårt att svara på den frågan i och med att så att säga varje enskilt fall är en jättestor tragedi och bör ju givetvis inte inträffa. Men om man säger globalt sett så har inte Sverige skyhöga siffror av dödligt våld, utan tvärt om globalt sett. Vi ligger ganska lika i de skandinaviska länderna, men det är ju också ganska svårt att jämföra den här typen av statistik i Europa.

WILLY: Men om du ändå vågar dig på det så även om det är höga siffror för att alla offer är för många så att säga, men Sverige har ändå relativt lågt antal offer för dödligt våld?

NINA: Ja, och jag tänker också att Sverige lyckats alltså ganska bra med att minska det dödliga våldet, alltså förutom det då med utmaningarna vi har med skjutvapen så har vi haft en positiv utveckling i Sverige under en lång tid.

WILLY: Ja. Är det lätt att få tag i vapen i Sverige då?

NINA: Det tycks ju vara förhållandevis enkelt för vissa, men där tror jag att Sven kommer kunna gå in lite mer på det här operativa.

WILLY: Ja. Men den som bestämmer sig för att *Jag vill ha tag på ett vapen*, om man har hyggliga erfarenheter av kriminella världen, då är det lätt?

NINA: Jag vet inte, jag skulle nog inte få tag på ett vapen.

WILLY: Jag undrar det. Jag tror vi stannar där så länge, men du kommer få mer frågor. Och nu så måste vi följa placeringen här. Så jag ber dig stå här Nina, annars tror folk att du är Shilan, och det är du inte. Tack till Nina. Ja, vi ger henne en applåd. Sven Granath med stora förväntningar på sig. Välkommen upp.

WILLY: Men du har inte pillat på knappen där va?

SVEN: Jag hoppas inte det.

WILLY: Nej, det har du inte. Nej, du hörs jättebra.

SVEN: Funkar, va?

WILLY: Jättebra. Du har sagt att det ökade våldet inte är resultatet av gängkrig utan att det istället är personliga konflikter. Vad handlar det här om?

SVEN: Det handlar om att de här dödsskjutningarna som sker nu, som i och för sig också har skett en hel del tidigare, har ofta sitt motiv i personliga konflikter mellan två individer. Sedan kanske de mobiliserar sina respektive lojala kontakter och kumpaner som man annars begår brott med som dras in i det här, och då kan det bli lite gruppering mot gruppering. Men det är ju inte så här formellt ett gängkrig, att *Nu ligger vi som kallar oss det här alltid i krig med det där gänget som kallar sig det där*. Det kunde man se möjligen lite mer på 90-talet med Mc-krigen att de var mer formella, det var verkligen gäng mot gäng. Men här är oftast det som sker, i storstäderna, mer personliga grejer från början. Sedan dras det in folk, så att säga, från båda sidor. Det kan vara något syskon som dras in och så blir någon skjuten igen, och då blir det ytterligare personer som

ska hämnas, och man drar in varandra och *Vem har hjälpt? Ja den där hjälpte ju till där* och så.

WILLY: Men man mobiliserar ändå de egna gängen så i någon bemärkelse – när det trappas upp om inte annat – så blir det gäng mot gäng?

SVEN: Ja, precis. Det är många personer som blir inblandade i samma mord, det kan vi se ganska tydligt. Det här är en samarbetsgrej, helt enkelt. Det är en som får hålla i pistolen och någon annan är någon slags spejare och sedan är det kanske ytterligare en annan som har fixat vapen eller fixat fram den här som tar på sig att hålla i pistolen. Men sedan kan det här skifta. Sedan kan det vara så att man nästa gång mobiliserar andra personer istället, och det kan vara så att i den här gruppen blir man internt sedan osams också när någon byter sida. Jag brukar jämföra det här – alltså bland forskare finns det ju också grupperingar och sådana nätverk.

WILLY: Men inte med samma konsekvenser.

SVEN: Nej, precis. Men så finns det kanske vissa små så här konflikter *Ja men dem där, dem brukar hålla ihop och backa varandra*, men sedan kan någon hoppa över, för *Just den där i den grupperingen han är ändå bra kompis med henne som är i den gruppen och dem två kommer överens*, då kan det ändå skifta lite, det är lite samma sak här.

WILLY: Och jag är lite nyfiken, vad är för typ av gäng? Alltså förr var det Mc-gäng, men nu är det andra typer av gäng. Beskriv.

SVEN: Ja, det är unga män som försöker försörja sig på brottslighet, och ofta då narkotikadistribution.

WILLY: Ja, men jag menar är det gäng utifrån att man har invandrat från ett visst land eller vad är det karakteristiska för...?

SVEN: Nej, det är sällan man har någon så här *Nu har alla den här etniciteten, och nu har vi alla bakgrund där just i det här landet och så här*, utan man kommer kanske från samma förort – och det är inte helt ovanligt att det kan vara bröder som finns i ett ledarskikt då, för man har växt upp

tillsammans. Men man delar snarare uppväxtmiljö, och sedan har man blivit kompisar under resans gång.

WILLY: Okej.

SVEN: Man har inget namn, det är väldigt viktigt att säga. Visst, en del kanske kallar sig för någonting, men det är oftast andra som ger dem det här namnet.

WILLY: Ja. Och det är väl en ny trend då att personliga konflikter får så här extremt dramatiska konsekvenser? Finns det någon teori om varför det blir så?

SVEN: Ja, det enkla svaret är att man har fått tillgång till skjutvapen i ökad omfattning helt enkelt. De har sakta men säkert spritts ut i de här miljöerna till att komma mer och mer [överlappande tal] och sedan har man börjat använda dem, och det är klart det skapar ju en rädsla hos dom andra också, och så skaffar de sig vapen och börjar använda dem.

WILLY: De trappar upp varandra, eskalerar.

SVEN: Ja, men jag tror egentligen att själva våldsbägenheten och konfliktbenägenheten, den har alltid varit ganska hög.

WILLY: Enligt din bedömning, hur lätt är det att få tag på vapen i Stockholm?

SVEN: Ja, bara det att vi tar beslag på flera tusen vapen varje år.

WILLY: Flera tusen?

SVEN: Ja. Och det säger ju någonting om var miniminivån ligger. Flera tusen, då pratar vi landet men mycket av dem är i Stockholm, så det säger sig självt att det finns en ganska stor arsenal. Vi vet från de här fallen att man hittar ibland kanske ett förråd som den här grupperingen har tillgång till och där det finns ganska mycket vapen. Så det är väl lite som när man skulle få tag på alkohol när man var ung. Det är klart att det är olika för olika personer så klart, men har man vissa kontakter och så, så är det jättelätt naturligtvis.

- WILLY: Men är det så att man behöver ha extremt bra kontakter eller? Nina sa att hon inte skulle kunna få tag på vapen, men är det ändå så pass lätt det är inte extremt svårt?
- SVEN: Nej, det tror jag inte. Och nu har man så mycket kommunikationsvägar på nätet och så, det kan du nog söka dig fram till. Man vet att det också finns vissa platser man kan bege sig till. Så jag tror att nej, det är inte svårt tyvärr.
- WILLY: Och det är väldigt svårspanat för polisen vid tull, då både vid införsel och sedan att hitta när det finns i landet?
- SVEN: Ja, alltså man gör mycket beslag också så nej, det är väl lite som med narkotika. Man kan också misstänka vilka som kan ha vapen på sig. Men visst, det är svårt att hitta vapnen när de är gömda, alltså när folk inte har dem på sig, det kan vara lite svårt att hitta.
- WILLY: Handlar det nästan bara om socialt utsatta förorter där det finns mycket vapen och där det är mycket dödligt våld, eller är mer jämnt spritt än så?
- SVEN: Alltså det finns en överrepresentation när folk blir skjutna och skadade, eller till och med dödade av det i dem så kallade särskilt utsatta områdena. Det är en oproportionellt stor del av händelserna som sker där, men det är ju inte så att det på något sätt är isolerat. Den här ökningen som vi har sett några gånger gäller både de socialt utsatta förorterna men också andra ställen. Om vi pratar Stockholm så är det inte innerstaden i Stockholm, och det finns även ganska många villaförorter som naturligtvis är helt förskonade, men det finns en övervikt [i Stockholm] men den är inte helt koncentrerad, och inte bara där ökningen ligger eller sprider sig.
- WILLY: Förr var det så att de som skulle skjuta, dem hade ändå någon slags – hederskodex är väl fel ord – man försökte verkligen att undvika att skjuta människor som inte har ett dugg med det här att göra. Här får man ju intryck av att det börjar luckras upp. Är det din bild också?
- SVEN: Jag tror nog att man egentligen vill göra det här på platser där det inte riskeras allmänhet, inte av kanske någon sådan här human...

WILLY: Godhet?

SVEN: Nej precis, och det är ju för att det blir mindre risk för vittnen och så, och kanske då lättare. Ja, det är på alla sätt lättare att genomföra det. Men nu har man kanske snarare svårt att komma åt varandra på andra ställen. Beredskapen i de här miljöerna är så pass hög att man är hänvisad till att hitta varandra på mer allmänna platser där man kanske på något sätt ändå känner sig klarare.

WILLY: Och så dagens säkert omöjliga fråga; vad kan då samhället göra för att motverka den här utvecklingen?

SVEN: Återigen, om vi tittar på vapnen så det är klart att det är väldigt viktigt att få bort de illegala vapnen, för det är ju svårt att skjuta en person om man inte har ett vapnen.

WILLY: Ja, det är det.

SVEN: Och kan man inte göra det blir det också svårare att genomföra de andra brotten som hänger ihop med det här som är storskalig narkotikaförsäljning, uppressning, indrivning. Det är det ena. Nu ska jag försöka vara lite kortare.

WILLY: Nej, nej.

SVEN: Jag såg att du tittade på klockan.

WILLY: Nej, det var inte därför.

SVEN: Och naturligtvis att fånga upp de här personerna tidigt och satsa på ungdomarna kanske, och satsa på föräldrarna också. För det är ju en väldigt sned rekrytering.

WILLY: Har vi kommit långt i det här arbetar från samhällets sida? För man får ibland intrycket av att det här är en hopplös utveckling och samhället förmår inte att vända trenden.

SVEN: Nej, om man tänker att det kan handla mycket om bara det här enkla med vapnen, det är en så kallad situationell faktor, och vi har sett på andra områden att vi har lyckats förebygga mycket våld genom att vi har haft

mindre intensiv konsumtion av alkohol, att Polisen finns mycket på vissa platser inom det offentliga där det sker mycket våld. Sådant är ofta ganska effektivt. Så det kan nog finnas möjligheter. Det som är svårare är den illegala ekonomin som finns runt omkring, för den berör alla egentligen. Finns det ett intresse av att köpa svarta tjänster, låna pengar utanför bankväsendet, köpa narkotika, då kommer det finnas sådan här kriminalitet, och den kriminaliteten kommer att uppstå till våld. Så själva marknaden kanske tyvärr är svårare att komma åt.

WILLY: Ja. Stor tack så här långt. Då går vi vidare, och då ber jag Shilan Caman, forskare vid KI och verksamhetschefsutvecklare, vid Rättsmedicinalverket. Shilan, du har tittat på våld i nära relationer.

SHILAN: Mm.

WILLY: Kort bara, beskriv utvecklingen av det här området under de senaste åren.

SHILAN: Jo, vi har ju sett att dödligt våld generellt har minskat sedan tidigt 90-tal fram till nyligen, precis som Nina sa. Men när vi tittar på det dödliga partnervåldet kan vi se att det inte följer samma trend, utan den nedåtgående trenden kom in förrän 15 år senaste ungefär. Så från ungefär 2006–2007 – där kan vi se att det har varit en nedåtgående minskning av det dödliga partnervåldet.

WILLY: Hur stort är problemet nu?

SHILAN: Ja, det är fortfarande ett problem, och FN:s kontor mot brott och narkotika har belyst just det här att det som tenderar att variera över tid mycket det är det dödliga våldet som involverar unga män, men det dödliga partnervåldet tenderar att mer vara stabilt över tid.

WILLY: Ungefär vilka siffror pratar vi om?

SHILAN: Ja, exakta siffror...

WILLY: Men ungefär?

NINA: Det är ungefär hälften av allt dödligt våld mot kvinnor sker inom nära relation, och då pratar vi inte inom familj utan i nära relation.

SHILAN: Ja.

WILLY: Ungefär lite mer än en i månaden då? Är det nästan alltid män som mördar kvinnor?

SHILAN: Ja, 86–87% av fallen så är det män som har ihjäl en kvinnlig partner.

WILLY: Och här pratar väl Sven om en annan typ av dödligt våld, men vad kan samhället göra här?

SHILAN: Ja, först så jag vilja säga att det har gjorts väldigt mycket bra saker.

WILLY: Vad? Något konkret?

SHILAN: Till exempel har ju den feministiska Kvinnojoursrörelsen varit väldigt aktiv i den här frågan.

WILLY: Vad betyder den? Vad gör den, menar du?

SHILAN: Det de har gjort är till exempel att dem har fått till vissa lagändringar, till exempel kvinnofridskränkning har kommit till tack vare det. Så det har gjorts väldigt mycket bra, men det finns ju jättemycket kvar att göra förstås. En grej som jag tror att vi behöver jobba mer med är att det har funnits en tradition att fokusera väldigt mycket på våldets konsekvenser, det vill säga de våldsutsatta och att mycket insatser har riktats mot att vi bättre ska stötta och skydda de våldsutsatta kvinnorna och barnen. Men jag tror att vi parallellt med här också behöver vara lite mer proaktiva där vi jobbar med våldets orsaker, och det vill säga att vi adresserar våldsutövaren på olika sätt.

WILLY: Och konkret när du säger adressera våldsutövaren? Vad gör man då?

SHILAN: Nej men jag tror att vi behöver ha mer insatser. Det har ju till exempel förts en väldig diskussion om att vi ska fråga om våldsutsatthet.

WILLY: Alltså fråga när då?

SHILAN: Inom hälso- och sjukvård till exempel och socialtjänst och så vidare. Men jag tror att vi också ska leka lite med tanken att diskutera *Ska vi fråga om våldsutövande?* Vi vet också att det är en rad olika kartläggningar som har

påvisat att det faktiskt finns män som är mottagliga för insatser, och då är det viktigt att vi fångar upp dem i tid.

WILLY: Och handlar det om samtal främst då när du säger insatser, eller vad kan det vara?

SHILAN: Det finns en rad olika grejer men det som vi bland annat vet är att det är ett eftersatt område med insatser, så vi behöver börja om från början lite grann *Vad finns det för insatser och hur kan vi fånga upp dem och vad är det som faktiskt hjälper för vilka?* Det finns ju jättemycket att göra.

WILLY: Vi famlar fortfarande rätt mycket.

SHILAN: Vi famlar verkligen, för det har inte varit en prioriterad fråga tidigare.

WILLY: Både Nina och Sven pratar mycket om att ur deras perspektiv är tillgången till vapen väldigt viktigt. Är det samma sak här?

SHILAN: Skjutvapen är inte lika vanligt när det dödligt partnervåld, däremot så ser vi att det som är ganska vanligt är att de här gärningsmännen tar livet av sig i samband med gärningen. Ungefär 1 av 5 av fallen så tar man livet av sig själv, och då är ofta sjukvapen involverat. Men i övrigt så är det mer kniv eller andra typer.

WILLY: Du sa att samhället, till exempel hälso- och sjukvård, kan göra rätt mycket? Är det på gång? Har det börjat eller borde fler aktörer sätta igång?

SHILAN: Ja, det förs en diskussion nu. Det har ju vart en utredning om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld som kriminalvårdens generaldirektör har varit ansvarig för, Nils Öberg. Där har de just kartlagt vad det finns för insatser för män som utsätter närstående för våld och kommer med förslag på hur det kan förbättras och utvecklas över tid. Där kan vi se att kommunerna brister väldigt mycket. Det finns en vilja att hjälpa till, men det finns en brist på riktlinjer och beredskap att bemöta den här problematiken i olika verksamheter som är relevanta. Hälso- och sjukvård, socialtjänst och så vidare.

WILLY: Det är inte av illvilja men man vet för lite och så?

SHILAN: Ja, och det finns inte tydliga riktlinjer, och det ska ju inte hänga på att det är eldsjälur som jobbar som själva tar reda på *Hur kan jag hjälpa den här individen?* utan det måste finnas tydlig beredskap och tydliga riktlinjer inom verksamheter som är specifikt för den verksamheten, och det i sin tur förutsätter bättre samverkan mellan olika aktörer, och det har man kunnat se i dödsfallsutredningarna som Socialstyrelsen ansvarar för att det är just brist på samverkan i många av de här fallen av just dödligt våld i nära relation.

WILLY: Vilka är det som skulle ha samverkat för att förhindra?

SHILAN: Polis, socialtjänst, hälso- och sjukvård främst, och skola kanske och så.

WILLY: Men är din känsla att det här på gång att bli bättre eller?

SHILAN: Det tror jag absolut.

WILLY: Och det är inte bara på snack-stadiet utan det händer konkreta saker?

SHILAN: Ja men jag tror det. Jag har stor förhoppning för den här utredningen nu som är ute på remiss.

WILLY: Betyder det också att du är optimistiskt att den här höga siffran, 14 på ett år, att den kan komma att sjunka?

SHILAN: Jag tror att det tar tid. Det är ju ingenting som översätts direkt i siffror vad gäller våld i nära relationer med dödlig utgång, men för att komma åt det här så måste vi förbättra arbetet med det icke dödliga våldet i nära relation, och där finns det väldigt mycket som vi kan göra.

WILLY: För ju högre det är, desto större är också risken att det blir dödligt våld?

SHILAN: Ja.

WILLY: Okej, stå kvar. Tack så här långt. Och sist upp är Gunnar Appelgren, polis. Välkommen Gunnar.

GUNNAR: Ja, tack.

WILLY: Ibland får man känslan av – kanske orättvist då – att Polisen ligger långt efter när det gäller att motverka gatuvåld, att det hänger på efterkälken. Är det orättvist att säga så?

GUNNAR: Både ja och nej. Det är ju så att vi inte kan vara på alla platser hela tiden, däremot så kan vi utöva bra polisverksamhet, att vara i rätt miljöer, gå på rätt individer, göra bra analyser på rätt tillfällen, och där kan vi alltid förbättra oss.

WILLY: Det är en konstig fråga, men hur bra är ni om du själv skulle ändå...

GUNNAR: Nej, men jag tycker att vi börjar bli bättre. Reformen har gjort, skulle jag vilja säga, att vi har tappat ett par år med tryck i den här kriminella miljön. Jag tror att det kan vara en av orsakerna till att vi har hamnat där med den ökningen, för den här ökningen med 10 mord per år under två års tid kommer precis när vi sätter reformen. Då menar jag inte att reformen är fel, förstå mig rätt, men reformen har gjort att vi har tittat inåt, vi har inte haft gruppchefer på plats och vi har tagit bort specialenheter.

WILLY: För dem som inte vet, det var en gigantisk reform. Polisen blev en myndighet från att ha varit 27, eller vad var det?

GUNNAR: Ja.

WILLY: Ja, väldigt många. Och det har tagit väldigt mycket kraft då att tillsätta chefer.

GUNNAR: Tittar vi utomlands med exempel så kan vi säga att det tar någonstans mellan 6–8 år innan man får full kraft då. Men vi börjar få bättre momentum, bättre kraft och ett bättre tryck i den här kriminella miljön som regel.

WILLY: Och generellt då när det gäller att motverka och förebygga, vad gör Polisen?

GUNNAR: Om vi tar förebyggandet, för ska vi få någon ordning på det här så är det förebyggande, och då är det förebyggande på 15 till 20 år för att få en hållbar social utveckling i samhället.

- WILLY: När du säger hållbar social utveckling, bara konkret?
- GUNNAR: Det är att människor som bor på alla platser i samhället ska ha hopp – lyckas i skolan, bo hyfsat drägligt – och det behöver man göra tillsammans, det är inte Polisen som gör. Men för att komma dit så måste vi förtjäna tillit och vi måste förtjäna ett förtroende, och då är vi viktiga på det kortsiktiga, 3 till 5 år. Vi måste bryta skjutvapenvåldet, vi måste lyckas i utredningarna när det gäller mord i den här miljön. Det får inte vara straffritt att bli mördad på vissa platser i det här landet medans man har en väldigt hög upplärning på mord på andra ställen. Det är en tillitsfråga. Lyckas vi inte med den här tillitsfrågan orkar vi inte ta nästa steg till att få en hållbar social utveckling.
- WILLY: Hur optimistisk är du att ni ska lyckas i den här tillitsfrågan?
- GUNNAR: Jag är optimistisk, för vad är alternativet? Att gå till jobbet och tro att det är kört? Jag tror inte det, men jag tror att det är ett hårt arbete och det tar lång tid. Jag kan säga att vi i Stockholm har haft tryck och sedan hade vi hyfsat lugnt i tre månader på våren, och lugnt var att det inte var så många dödade. Men då hör man av sig från media och säger *Har ni brutit trenden?* och vi försöker tjata hål i huvudet och säga *Det är 3 till 5 år innan vi ser om vi kan bryta en trend överhuvudtaget.* Det är ett hårt arbete under lång tid, ihop med dem och utveckla oss, och vi måste titta på olika saker. Det är det vi gör nu när vi har rekrytering med två forskare till, till regionen, är att vi går igenom samtliga mord och mordförsök i region Stockholm. Det är ungefär 250 stycken ärenden varav 50 mord, och vi gör en Pia Sundhage, det vill säga att *Vad är det som gör att vi lyckas i utredningarna?* och vi gör det på ett professionellt forskarsätt så vi får en empiri. Vi tror inte att det blir någon *single solution*-effekt, *Tryck på den här knappen så får du lösningen*, utan det handlar att skruva på massa olika saker.
- WILLY: När man ser det utifrån via media hur Polisen lyckas, att det är lite som något spel på Gröna Lund när man slår ner och så kommer det upp hela tiden på andra ställen. Man får en känsla av att *Okej ni gör punktinsatser*

på vissa delar av kriminaliteten och lyckas, men att det hela tiden är så ont om resurser att då blir det mer på andra, att ni inte riktigt har total koll. Är det en orättvis beskrivning?

GUNNAR: Nej, den är riktig på det sättet att vi saknar resurser, det är vi överens om. Vi har inte resurser, till bara en sådan sak att utreda våra grova brott. Vi utreder just nu i Stockholm någonstans på 140 mord och mordförsök pågående. Vi har sett nu att vi orkar redovisa ungefär sju mord och mordförsök per år. Det har vi gjort sedan 2011.

WILLY: Vad menar du redovisa?

GUNNAR: Redovisa så man väcker åtal.

WILLY: Ja.

GUNNAR: Sju Mord och mordförsök. Och för sju år sedan så räckte det, då låg vi i en hyfsad upplärningsprocent. Men när det varit en ökning på skjutning och det dödliga våldet har inte resurserna ökat och vi har inte ökat vår förmåga, utan vi ligger fortfarande på samma, det vill säga att våra utredare gör ett gott arbete men vi har för dålig förmåga totalt. Så den förmågan måste vi höja.

WILLY: Så rent krasst, risken för upptäckt från en gärningsman är låg?

GUNNAR: När det gäller spaningsmord i den här miljön är det väldigt svårutrett, då har man en större chans att klara sig. På de här 250 ärendena är det ungefär 25 procent som går till åtal.

WILLY: Det är ju mycket debatt inte minst nu inför valet om antalet poliser och politikerna verkar ibland bjuda över varandra för att visa hur mycket poliser man vill ha. Är det här på väg att lösas tror du, polisbristen?

GUNNAR: Vi får se vad som blir rejäl politik efter valet och sedan får vi se vilken förmåga vi har. För att få 10 000 nya poliser så måste vi rekrytera 22 000 poliser är det någon som har räknat ut. Vi har avgångar, pensionsavgångar, folk på utbildningar. Så, ungefär 22 000 måste rekryteras under de här åren, och det kommer kosta någonstans – jag såg

en siffra på 12 miljarder. Vad jag förstår på Morgan Johansson hade han inte fått klartecken från Magdalena riktigt där för de pengarna. Så vi får se var de utkrävs. Vi kommer att få mer poliser, det är jag övertygad om, det är alla överens om, och det behöver vi, men det löser inte det här problemet vi pratar om. Se till att vi har två-lärarsystem i samtliga skolor, se till att vi upptäcker dysfunktionella familjer när de besöker mödravårdscentralen.

WILLY: Men du tror att till exempel fler lärare i skolan i slutändan leder till mindre kriminalitet?

GUNNAR: Ja, och det säger ju forskningen. Den högsta risken med att du inte lyckas i skolan, det är att bli kriminell.

WILLY: Och där är vi ju inte, att samhället är så på i den bemärkelsen.

GUNNAR: Om man frågar *Vad kan man göra nu?* Ja jag bor i en kommun där man har sparbetning på 3,6 procent i skolan. Se till att kommunerna får extra så att det inte blir någon sparbetning, eller att man har modiga politiker som Boel Godner i Södertälje kommun, 2010. Kommunen låg 1 miljard back och det skulle sparas. Hon satte en ostkupa över skolan. *Här sparar vi inte, den satsar vi, allt annat kan vi spara på*, och de har haft stigande skolresultat under åtta år.

WILLY: Kort också bara; rekrytering av medlemmar till de här gängen som Sven pratade om och som står för gatuvåldet, vad kan du säga om rekryteringen? Vad vet ni?

GUNNAR: Det vi vet, både erfarenhet som polis och forskning, är att man rekryteras ju inte på det sättet som man kan tro. Man växer upp runt ett torg, runt en gata, man har massa gemensamma intressen, man har samma socioekonomiska förutsättningar och man tycker om kriminalitet. Och sedan bildas man där. Det händer att man tvångsrekryteras, det händer att det blir en rekrytering, men det är vanligare att man växer ihop. Man säger också gäng, och när man säger gäng då tänker man på Hells Angels som var det som var varumärkesdefinierat tidigare. För 15 år sedan ville att dem här förortsgängen se ut som Hells Angeles, det var västar och

collegetröjor. Det existerar inte idag. Vi pratar om nätverk, och det är ju vi som sätter nätverket. Det bygger på social nätverksanalys, det vill säga att *Dom här personerna begår brott ihop, alltså bedömer vi att de är ett kriminellt nätverk. Och Kalle i mitten han genererar kriminalitet, så ska vi får ner kriminaliteten i det här nätverket då måste vi komma åt Kalle före Pelle.* Det är det vi bygger, det är våra nätverk. Men det som händer i media och det som händer även inom rättsväsendet, det är att man översätter, att man flyttar epitetet nätverk till gäng och menar samma sak, och sedan kommer killarna ut och känner att *Vi tillhör inga gäng.* De känner inte igen sig *Vi tillhör inga gäng på något sätt.* Precis som Sven berättar, man har en lojalitet, kompisar, och så blir man ovänner så är man inte kompisar längre.

WILLY: Bilden vi får av media är att de flesta i sådana här gäng har invandrarbakgrund. Är det så?

GUNNAR: Både ja och nej. Tittar man på hur det ser ut i våra socioekonomiska områden; bor det bara folk ifrån Iran i ett område, runt ett torg, så blir dom som blir kriminella runt det torget iranier. Är man finner så är man finner. Det beror på att vi samlar våra nya medborgare i Sverige i vissa områden blandat med andra socioekonomiskt svaga. Den färgas av hur det ser ut. Det som medför att det blir svårare polisiärt, för du får någonting annat som håller ihop, ett starkare kitt än kriminella som har pengar, så det är svårare att komma in för Polisen med olika åtgärder, och nu menar jag spaningsåtgärderna. Det kanske är lite mer som förebyggande åtgärder där.

WILLY: Blir deltagarna i de här nätverken, eller vad man nu ska använda för ord, allt yngre?

GUNNAR: Nej, det ska jag inte säga. Det finns då bland annat rapporter där man pratar om yngre kriminella nätverk som påverkar lokalsamhälle sedan äldre. Det blir någon form av kriminell organisationsgrad på det här. Det vi vet det är att skjutvapenvåldet drabbar allt yngre. Vi ligger värst i

Sverige mellan 15–29 år med skjutvapenvålds-skadade, så vi vet att skjutvapenvåldet drabbar allt yngre.

WILLY: Avslutningsvis till dig, kan det vara så att en del av gärningsmännen är så unga att det är lite tv-spel över det hela? Att de inte fattar allvaret?

GUNNAR: Det finns dem som har hoppat av och berättar om sina exempel, att man inte förstod vad man gav sig in på initialt. Kanske inte när man skjuter ihjäl varandra, det tror jag inte, utan när man gör sin debut till att langa knark eller göra saker, att man inte förstod att det är riktigt olagligt och så vidare. Det finns en del exempel på att man berättar.

WILLY: Och inte heller att det med stor sannolikhet skulle vara början på något betydligt grövre i förlängningen?

GUNNAR: Nej, det behöver det inte vara. Det man inte förstår när man ger sig in är att det är direkt livsfarligt idag att tillhöra den här kriminella sfären. Det är det absolut farligaste man kan göra, det är tillhöra den här sfären och vara en del.

WILLY: Snart ska jag släppa in frågor här, men jag tänkte bara höra. Nu har ni fått stå tysta länge, och det kan ju vara frustrerande. Är det någon som har reagerat på vad någon annan har sagt och som vill komplettera eller säga emot, eller vad vet jag? Nina?

NINA: Jag kan fylla i lite på det Shilan sa om att man ändå kan vara lite positivt optimistiskt, för nu har det antagits en nationell handlingsplan mot mäns våld mot kvinnor, och med anledning av det så får man fokus på de här frågorna. Det har vi sett tidigare att det kan ha positiv effekt, och med anledning av det så försöker vi titta nu på ifall vi också kan ta fram siffror på i nära relation inom den officiella statistiken så att man kan ha en årlig uppföljning även på det precis som vi nu har sedan 2011 med skjutvapen och kön.

WILLY: Jag är lite allergiskt mot ord som handlingsplan för det är ofta bara ord, men du är rätt trygg med att det kommer leda till konkreta åtgärder, denna handlingsplan?

NINA: Alltså, jag tänker om man ändå har ett stort övergripande kriminalpolitiskt mål om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra så är ju dödligt våld den absolut grävsta formen, och om man då ska komma åt det så är det ju precis som Shilan säger, så man också börja med icke-våldet, men också att man fokuserar på att det inte är socialt accepterat att utöva den typen av våld. Det har vi sett om man säger som på 90-talet, att det finns då en viss typ av dödligt våld som har minskat, att det såklart beror också på insatser från samhället.

WILLY: Sven, har du?

SVEN: Jag kan också bara fylla på det här lite, det optimistiska och positiva. Det har gjorts, som Shilan säger, mycket bra. Det är egentligen väldigt många olika typer av dödligt och grovt våld som har minskat under 30 år nu, och där vi har haft satsningar – det är ju fler och fler barn som går i förskolor till exempel, och bara det är väldigt förebyggande för dödligt våld mot barn. Jag tror på förebyggande mot dödligt våld i nära relationer också faktiskt, det finns professionella och familjer kommer i kontakt med andra. Och vi har också om vi tittar på våld som inte är dödligt till exempel bland unga män så finns det ju också tydliga indikationer på att det faktiskt minskar. Det är färre som kommer till sjukhus och har blivit nedslagna i just den här kategorin då mellan 15–20 och 30 år. Så det finns ingen allmänt ökad våldsbenägenhet utan det är just de här skjutvapenhistorierna i vissa storstadsmiljöer, som är kopplade väldigt mycket till annan kriminalitet. Det är just det problem vi har. Och en sak till också; visst vi ligger högt i jämförelse med en del andra europeiska länder på just det, men samtidigt har vi ju inte sett.. vi har ett terrordåd tyvärr som har hänt förra året, men *skjutvapenvåld i terrorsyfte* har vi faktiskt inte sett i Sverige till skillnad från andra länder. Det kan vara tillfälligheter men jag tror att det här säger någonting om att vi kanske har ett samhälle där folk trots allt känner att man har ett hopp. För det är mer hopplöst om du börjar skjuta folk och dig själv för att få en bättre plats i himlen än om du skjuter folk för att du ska tjäna pengar eller att de står i vägen för din egen kriminella karriär. Det här låter kanske väldigt absurt,

men jag föredrar faktiskt att det finns ett rationellt skäl i livet, och det är lättare att jobba med.

WILLY: Shilan vill du säga något? Sedan ska jag släppa in publik.

SHILAN: Ja, men bara en liten kort kommentar; jag vet inte hur jag ska formulera det, men jag har en farhåga av att vårt fokus på det dödliga skjutvapenvåldet bland unga män övertar lite fokuset från det dödliga våldet mot kvinnor.

WILLY: Vad menar du, att det då riskerar att samhället inte gör lika mycket?

SHILAN: Nej men lite så, att det blir lite överskuggat. Det är ju jättebra att det ska tas fram årliga uppföljningar på...

WILLY: Och det finns ett handlingsprogram.

SHILAN: Det finns en handlingsplan och det ju alltid bra. Nej, men just att det kommer att presenteras statiskt från Brå, för det har ju inte riktigt gjort det under en lång tid.

WILLY: Jaha. Det på något sätt förstärker frågans tyngd också?

SHILAN: Ja, men lite att vi kan kartlägga utvecklingen över tid. För hade det gjort det så hade vi också kunnat se att det har varit ganska stabilt under en längre tid när det övriga dödliga våldet faktiskt har minskat. Vi inte får glömma bort det dödliga partnervåldet, det är väl det som är min kommentar.

WILLY: Tack Shilan. Finns det frågor här ute? Ja där, vad bra....

PUBLIK 1: Marcus Claesson, kommunalråd i Mölndals stad. Jag riktar mig till Gunnar. Du sa flera jätteintressanta saker. Först sa du *Vi ligger värst i Sverige mellan 14-29 år*, och då tänkte jag...

GUNNAR: I Europa.

PUBLIK 1: I Europa? Bra, tänkte *Vilka är vi?* Ja, det är den ena grejen. Den andra grejen får jag ta till mig då som kommunpolitiker, men tvålärarsystem när

jag samtidigt känner *Aha, vi har brist på lärare i Sverige*, det blir tufft för mig att försöka lösa, men jag förstår ju vad...

WILLY: Men får jag fråga dig då som är nära verkligheten; hur viktigt skulle du säga att det är till exempel med tvålärarsystem för att i förlängningen faktiskt minska kriminalitet? Nu tar du på dig liberalhatten.

PUBLIK 1: Ja. Du svara på frågan. Ja men det är ju därför Liberalerna säger *Skolan först*. Vi lägger mest pengar på skolan av alla partier...

WILLY: Och du håller med om att här finns ett direkt samband?

PUBLIK 1: Ja.

WILLY: Men hur gör ni hos dig om du säger samtidigt lärarbrist?

PUBLIK 1: Ja, jag anslår mest pengar till skolbudgeten av alla partier i Mölndal. Men den blev ju nedröstad, det kan ju inte jag hjälpa. Men det är ett faktum. Vi har ju ett annat problem; för det är bra att du trycker på fler lärare i skolan och så, men samtidigt så är det farligt att kasta mycket pengar om man inte är helt säker på att man gör rätt saker. Då gasar man i fel riktning. Det vill ju till att vi gör rätt saker. Och vi kan börja med allt stök som är skolan. Till exempel då va. Så det finns många åtgärder att göra.

WILLY: Gunnar, vill du kommentera det?

GUNNAR: Jag vill också betona att jag inte tror att det är *en* lösning – alltså mer lärare i skolan eller flera poliser, utan det som vi för ett resonemang om är att det måste vara väldigt mycket åtgärder utifrån det lokala behovet som är tillräckligt bra. Det finns inte *en* grej. Men att få fler vuxna i skolan – jag har en hustru som har blivit vikarie i skolan sedan ett år tillbaka och stormtrivs, men som ser bristen på vuxna. Har man inte utbildade lärare som ideal kanske man kan få andra vuxna stödpersoner. Framförallt i de dysfunktionella skolorna där det är världskrig, där de är fredsmäklare istället för att vara pedagoger i vissa skolor.

WILLY: Är det så illa på en del då?

- GUNNAR: Ja, oh ja. Min hustru – jag kan dra det som ett exempel – har aldrig blivit kallad, har fått brutna naglar, fått böcker slängda på sig, men hon stormtrivs och hon känner frustrationen över att inte nå fram till... det är 25 elever och man får vara en fredsmäklare och har 45 minuter, och så håller man på med fredsmäkleri i 25 minuter kanske.
- WILLY: Hur gamla är eleverna. Vad är det för stadier?
- GUNNAR: De går från tvåan till nian. Åttan och nian är det mycket lugnare.
- WILLY: Alltså andraklass?
- GUNNAR: Jajamänsan. Det är barn med särskilda behov som inte har fungerande hem, som inte har fungerade familjer, och så en massa olika bokstavskombinationer och allt vad det kan vara för något, som behöver extra stöd. Och utifrån det att man knappt orkar med uppgiften och vet att nästa läsår så ska det skäras med 3,6 procent i skolbudgeten – det är ju håll i huvudet, ursäkta uttrycket, när vi vet. Problemet är ju inte att vi inte vet vad som behöver göras. Det finns ju forskning. Vi har ju pratar om det här i trettio år. Problemet är ju att vi inte gör det, att vi inte får ihop det.
- WILLY: Tack. Där har vi en frågeställare.
- PUBLIK 2: Ja, Märta Wallinius. Jag forskar om våld inom rättspsykiatri. Jag vill faktiskt haka på precis just den här diskussionen för att det är just det här man ser med skolan. Och det är som du säger Gunnar att det finns metoder Internationellt sett och även i Sverige ser vi att det finns metoder som är riktade mot skolan som vi kan arbeta med, men problemet är att vi inte använder oss av dem, och om vi använder oss av dem så har vi kanske inte heller resurserna för att tillämpa dem på ett korrekt sätt. Och dessutom, ytterligare ett problem, är att alla sitter med varsin penningpung. Skolan sitter med en penningpung, socialtjänsten en, polisen har sin budget, men vi behöver jobba tillsammans i de här frågorna. Det är ju så vi kan lyckas med det. Så det kommer fortfarande vara problem när vi har dem barnen som vi vet behöver insatser, jag skulle säga i familjerna. För det är som du säger, vi ser det på mödravårdscentralen. Det är där vi måste in, och frågan är hur vi kan nå

dit för att nå långsiktigt. Om vi inte kan skippa stuprören så kommer vi nog aldrig att kunna komma dit tror jag.

WILLY: Sven, vad säger du om det?

SVEN: Nej, absolut jag håller med. För det första att man ser att just kopplingen mellan att det har varit en havererad skolgång och dåliga skolresultat och man inte riktigt fått den situationen att fungera när man har växt upp. Jättestarka samband med grov kriminalitet, och framförallt lång kriminell karriär också. Det är jättetydligt när man jobbar med de här fallen att man ofta kommer från hem där föräldrarna inte har några högstatusjobb, man har svårt att stötta sina barn också i till exempel läxläsning, och så är det ganska många syskon och så. Det är mycket fokus nu på att polisen ska lösa alla de här samhällsproblemen, men det ska man göra också, men kan bli rätt fel om man inte satsar just på skola. Även andra, barnomsorgen och mödravården och allting hela vägen, och det skulle nog behövas jättemycket. Som du säger, mer vuxna per barn i skolan.

WILLY: Ja. Och det är, som jag tror att Gunnar var inne, på eller kanske någon annan, det är ju en investering ändå. Förutom att man slipper mycket lidande och död så det betalar sig.

GUNNAR: Ja. Ingvar Nilsson, nationalekonom, har ju visat avkastningen; det finns ju ingen annanstans du kan få den avkastning på pengarna mot att du investerar i barn och ungdomar än andra åtgärder och minskar kostnader efter 10 år.

WILLY: Ja. Tack: Nu, varsågod.

PUBLIK 3: Ja, hej. Jag jobbar i Malmö, på en skola i Malmö, och jag tänker att skolan är ju såklart det absolut viktigaste. Jag tänker att skolpolitiker har ingen aning många gånger, om vilken verklighet dem här barnen befinner sig i. De räcker inte med skolpolitiken. Vi måste jobba med minskade klassklyftor, vi måste jobba med stöd till nyanlända, vi måste bryta isolering, vi måste bryta boendesegregation och vi måste arbeta utifrån forskning. Liberal skolpolitik är de flesta överens om i skolan att det inte är en forskningsbaserad eller framgångsfaktor. Jag tänker att vi behöver

ha mer fokus på förebyggande och främjande åtgärder. Och en annan sak som jag vill säga också i det är det att vi pratar om att barnen kanske inte vet vad de hamnar i när de hamnar i kriminella... barnen vet. Jag mötte till exempel en elev i årskurs 5 i våras som jag sa *Åh, vad roligt att det går bättre för dig nu*, så svarade han mig så *Ja, jag har bestämt mig, jag ska inte bli kriminell, jag ska bli något när jag blir stor*. Och jag träffar många barn som inte har någon tro på att de kan bli något, och jag har lärare som har haft tre elever som har blivit skjutna, och jag har elever som har kusiner, syskon som har blivit skjutna. Det är den verkligheten barnen lever i. Jag var på en annan föreläsning igår där man pratade om att det är oerhört viktigt att prata med barnen om den verklighet de befinner sig i, och att prata med barnen om våldet, för de vet det, för det är förebyggande.

WILLY: Tack. Hade vi fler frågor? Nej, då går vi vidare. Vi har varit inne på det, men om ni hade Morgan Johansson här och ett konkret förslag. Jag vet inte, Nina, om du som forskare törs ha det, men då slipper du om du inte vill. Men ni andra är ju mer tyckare och fria och så där. Vill du säga något där Nina? Känn ingen press.

NINA: Ja, jag kanske hakar på...

WILLY: Ja, bra. Nej, men vi fattar. Sven?

SVEN: Oj! Jag väntade på att Nina skulle säga någonting. Jag duckar lite här.

WILLY: Shilan, vill du börja och rädda Sven här som...

SHILAN: Jo, men jag vill gå tillbaka till det jag sa om att vi måste vara lite proaktiva när det gäller våldsutövare av partnervåld och våld i nära relationer, och då vill jag också belysa att jag inte menar då att vi ska ta resurser från de våldsutsatta kvinnorna och barnen, utan det måste tillsättas mer resurser för att det ska jobbas mer parallellt med våldsutövare. För det finns en motsättning där, att *Vadå? Ska vi ge stöd och behandling åt män som är våldsamma mot sina familjemedlemmar?* det verkar ju väldigt osympatiskt. Men vi har ju alla samma mål.

WILLY: Men det är väl inte osympatiskt om det leder till mindre våld?

SHILAN: Ja, precis, det är det som är ambitionen, att partnervåldet ska...

WILLY: Men mer resurser?

SHILAN: Mer resurser, yes.

WILLY: Sven?

SVEN: Funderat klart?

WILLY: Landat?

SVEN: Vi har pratat om skolan förut mycket så det är ju såklart att det handlar om det, för någonstans börjar kriminalitet i uppväxten, och var finns uppväxten? Jo, den finns till väldigt stor del i skolan och den kan vi också påverka. Det är ju lite svårare för oss att gå och säga *Man har ju den familj man har. Man har de föräldrar man har.* Samhället har ju lite svårare kanske att gå in och skruva där men det kan vi göra med skolan. Så mer resurser där. Man kan ha mycket synpunkter på hur skolreformen har varit nu och med en ökad grad av tävlan och om man skulle kunna byta skola. Finns nog mycket problem i det där, absolut. Sedan, återigen, när man pratar om vapen kan man också jobba lite ute i Europa för det är ju därifrån vapen kommer ifrån oftast, från konflikthärddar. Mycket från Östeuropa också. Man måste verkligen jobba mot inflödet, för man kan säga vad man vill men återigen; får man bort det så blir de här brotten tekniskt svårare helt enkelt.

WILLY: Gunnar och sedan Nina.

GUNNAR: Om de sitter vid makten efter valet tycker jag man ska se till att det blir en blocköverskridande överenskommelse genom social hållbar utveckling. Eftersom vi pratar om 15–20 år kan vi ta fyraårsperspektiv till att börja med. Sedan tycker jag man ska tiodubbla Ibrahim Baylans segregationsmiljarder som han nu redovisat, och se till att de inte är projektpengar. In i linjeverksamheten.

WILLY: Förklara konkret vad skillnaden är, så att vi förstår det.

GUNNAR: Nej men vi kan se exempel. Det har varit *Blommanpengar* och det har varit *storstadslyft* och det har varit *Järvalyft* och massa insatser, och man har förbättrat livet för ett antal individer. Det som händer är lyckoparadoxen, det är att de här individerna flyr från den här orten till andra ställen och det flyttar in andra mer socioekonomiskt svaga. Se till att du får in miljarderna in i strukturerna och att de används utifrån det lokala behovet och samordnas lokalt, för att det skiljer sig också mellan olika behov.

WILLY: Och vad kan vara för typer av verksamheter? Bara så vi verkligen förstår.

GUNNAR: Det kan vara bland annat uppsökande när det gäller barnvårdscentralen, det är skolan som jag sa, och det kan vara att man bildar ett *Community Centre*, man kanske skapar kontrakt med olika frivillighetsföreningar, och så vidare och så vidare utifrån det lokala behovet, och att det finns pengar för det. Inte att man söker pengar och man vet att *Två budgetår eller ett budgetår har vi de här pengarna och sedan får vi se*, och sedan skulle man förvänta sig ett resultat.

WILLY: Utan att det är in i systemet?

GUNNAR: In i systemet.

WILLY: Ja. Nina?

NINA: Jag är lite inne på det som Gunnar nämnde förut, just att man kanske också ska titta på *Vad är det vi har gjort som har fungerat?* Alltså, om du tittar på dödligt våld mot kvinnor och barn och så *Vad var det som hände? Var det mödravården? Var det skolan? Är det psykiatrin?* Just skjutvapenvåldet är ju en annan kategori men jag tänker att det ena kanske också leder till det andra. Om man börjar där och väldigt tidigt kanske man också kan fånga upp de här familjerna som är på glid där man då går till den typen av kriminalitet.

WILLY: Vi ska snart runda av. Finns det någon mer fråga här så upp med en hand. Ja, här finns det en fråga. Vi bandar nämligen det här, så micken är viktig. Varsågod.

PUBLIK 4: Hej. Jakob heter jag och jobbar med riskbedömning inom rättspsykiatri. Jag vill egentligen bara bekräfta en bild som du var inne på, Shilan, det här med partnervåld och hur viktigt det är med insatser också inom hälso- och sjukvården, att faktiskt fråga om våldsutsatthet och frågor om våld. För många gånger när jag träffar patienter som kanske har varit inom psykiatri eller primärvården överlag, har kanske varit det inom 10–15 år, och sedan när jag träffar dem och det är försent många gånger och vi diskuterar varför och hur och när, så säger de *Ja men det är faktiskt första gången någon frågar om det här*. Problemet är mycket större än vad vi tror, och jag tror om man vidgar perspektivet måste vi våga också ställa frågor när den första anknytningsplatsen, om det är primärvården eller allmänpsykiatri eller vad det nu må vara, socialtjänsten, att riskbedömningarna och varningsklockorna måste ringa mycket tidigare.

WILLY: När man frågar inom vården till exempel om riskutsatt om problem, vågar kvinnor prata? Vad säger Shilan?

SHILAN: Ja, lite politikervar där; vågar man fråga?

WILLY: Jo, men nu säger vi att man frågar fråga.

SHILAN: Vågar man fråga? Det är många inom hälso- och sjukvård som inte vågar fråga för att det inte finns tydliga riktlinjer för vad man ska göra med ett bejakande svar, så återigen jag tycker det är jätteviktigt att fråga om våldsutsatthet, om eventuellt våldsutövande, men då måste det komma tydliga direktiv. *Om någon svarar bejakande då har vi de här och de här insatserna*. Och så ser det ju inte ut idag, utan det finns en väldig, väldig brist där. Och jag håller helt med dig. Grejen är också att jag har gjort en liten intervjustudie med våldsutövande män av icke-dödligt partnervåld, och det dem säger är att fler av dem som faktiskt har sökt sig till primärvården och är i behov och hjälpsökande och vill ha insatser för att de vill bryta det här, men...

PUBLIK 4: Jag kan bekräfta om jag bara får göra det, att jag träffade en patient bara för två veckor sedan som har sökt hjälp två gånger själv och sedan blivit utkastad till allmänheten och sedan hamnat hos oss när det har varit

försent. Jag vill också poängtera att jag förstår att det är jättesvårt att ställa frågor om våld, men jag vill bara belysa att jag tror också det är rätt väg att gå på tal om alla handlingsplaner hit och dit.

WILLY: Men ingår det i den här handlingsplanen så att man kan hoppas att det här kommer åtgärdas?

SHILAN: Det de har kartlagt är att det finns inga riktlinjer för hur till exempel socialtjänsten ska jobba, och primärvården likaså. De anser inte riktigt att det ligger på deras bord.

WILLY: För då är det ännu värre om man frågar och sedan är det ingen som tar den bollen. Det är ju fruktansvärt.

SHILAN: Nej, och det är ju flera som faktiskt vänder sig till primärvården och säger att *Jag är våldsam i hemmiljö*, och primärvården blir så här *Fast det här ingen diagnostik, så det ligger inte på mitt bord*.

WILLY: Ja. Nu ser jag flera händer plötsligt så nu stoppar jag er bryskt. Varsågod.

PUBLIK 5: Hej. Susanne Jansson heter jag och jobbar på Länsstyrelsen i Kronoberg och har uppdraget att jobba mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Vi utgår från den här nationella strategin som du har nämnt, som är en tio-årig strategi där vi också ska jobba väldigt mycket med förebyggande arbete just mot förövare. Det är prio ett just nu, och vi jobbar väldigt mycket med det. Ett av våra bekymmer är just att vi har svårt att komma in i skolan. Skolorna säger ju själva att de har fullt upp, det är inte deras uppdrag. Vi blir inte insläppta, utan vi har pratat väldigt mycket om att vi måste öka kunskapsnivån till lärare och övrig elevhälsopersonal för att de ska kunna se dem här särskilt utsatta grupperna, de här särskilt utsatta eleverna. Hur jobbar vi med det? Det vi istället satsar oerhört mycket på just nu det är att komma ut till idrottsföreningar, för de möter ju också jättemycket barn och ungdomar. Så just den här satsningen på barn och ungdomar och förebyggande arbete och att våga se och att våga fråga. Jag har även jobbat med förövare tidigare och att ställa frågorna om våld är inte svårt. De vill prata om det, om man inte lägger så mycket skuld och skam så går det.

WILLY: Tack. Ja, det får bli kort här framme. Du ville säga något? Nej, okej. Jaha. Nej men okej, bra. Och det är ingen annan heller? Ja, okej. Vänta, du ska få en mick. Här!

PUBLIK 5: Jag tänkte på just kopplingen till utsatthet av våld – barn som utsätts av våld i hemmet och kopplingen med att bli extremist eller kriminell eller så. Där måste vi ju göra mer. Vi har väldigt många socialtjänstanmälningar i skolan regelbundet, men hur kan man förebygga att det inte händer? För det är ju inte så att det är dåliga familjer det handlar om, det är utsatta familjer många gånger det handlar om.

WILLY: Tack. Innan vi slutar tänkte jag till var och en fråga; om 10 år om Brå ordnar ett seminarium med samma rubrik och ämne och så, vilken verklighet beskriver ni då. I en mening bara? Om 10 år? Nina.

NINA: Jag tror inte att vi kommer ha den här diskussionen om skjutvapenvåld, för där tror jag att Polisen kommer satsa så otroligt mycket på det, och jag har också lite så här farhåga, och med Shilan att det här konstanta partnervåldet, att det fortfarande är bestående. Men jag hoppas också att vi fortsätter se den här positiva utvecklingen av ja det mer vanliga...

WILLY: Ja. Tack. Sven?

SVEN: Alltså 10 år det går ganska snabbt, snabbare än man tror. Jag tror jag nästan stod här kanske för 10 år sedan? Inte riktigt. Och jag tror också som Nina säger, alltså det här dödliga våldet i nära relation, det har historiskt sett visat sig svårare. Det ligger kvar där men annat kan variera. Så det kommer vi nog stå och, tyvärr, diskutera fortfarande då.

WILLY: Men bättre när det gäller gatuvåld?

SVEN: Ja, fast det är väl svårt att säga. Jag skulle nästan säga att vi kanske står och diskuterar ungefär samma sak.

WILLY: Okej. Shilan?

SHILAN: Förhoppningsvis så pratar vi om effektutvärderingar: *Vad funkar för vem? Hur ska vi jobba och för vilken målgrupp?* och lite mer anpassade insatser. Så lite mer utvärderingar av vad som funkar.

WILLY: Gunnar?

GUNNAR: Jag tror inte att vi står här och tittar på de väldigt höga skjutvapenvåldssiffrorna. Om vi tittar på Storbritannien och vi tittar på amerikanska exempel kan man få ner skjutvapenvåldet. Det som är utmaningen är att se till att inte knivvapenvåldet ökar samtidigt, för så har man ju sett internationellt.

WILLY: Ja. Och sedan ger vi panelen en rejäl applåd.

SPEAKER: Du har hört *Snacka om brott Special* från Brå om dödligt våld från ett seminarium i Almedalen 2018. Medverkade gjorde Nina Forselius, utredare och statistiker på Brå, Shilan Caman, forskare och verksamhetsutvecklare vid Karolinska institutet och Rättsmedicinalverket, Sven Granath, analytiker hos Polisen och gästforskare vid Stockholms universitet, och Gunnar Appelgren, poliskommissarie och samordnare för Mareld. Moderator var Willy Silberstein. Flera avsnitt hittar du i din podd-app och på Brås hemsida bra.se. Tack för att du lyssnade.